

تصویر مغفول یلدا در سینما

اگرچه در سینما و در فیلم، ایده، داستان و روایت و فیلمنامه حرف اول را می‌زند اما تصویر هم در میزان اهمیت اگر بیشتر از ایده و داستان

نباشد، کمتر نیست. نور، رنگ و ترکیب، زیبایی می‌آفریند و مخاطب را جذب می‌کند. با توجه به این که در کدام ژانر قرار است فیلم ساخته شود، استفاده از لوکیشن‌های جذاب، جلوه‌های ویژه و تصاویر منحصر به فرد و در عین حال آشنا و قابل قبول هم اهمیت دارد. انتخاب درست و دقیق یک رویداد یا لوکیشن برای این که روایت فیلم در آن اتفاق بیفتد، باعث جذب مخاطب و ماندگاری اثر می‌شود.

مثلاً روایت داستان فیلم سینمایی «چهارشنبه سوری» در موقعیت مراسم چهارشنبه سوری اتفاق می‌افتد و به تصویر کشیده می‌شود. تنش و وضعیت افسرده، سرد و منفصلی که میان شخصیت اصلی فیلم و همسرش در جریان است، با موقعیت سرمای زمستان و هیجان و تنش مراسم چهارشنبه سوری همسو شده و به خوبی در کنار یکدیگر به موفقیت فیلم در تصویر آنچه می‌خواست، کمک کرده است.

روایت کل داستان فیلم سینمایی «به حبه قند» هم در موقعیت و تصویر سبکی از زندگی خانواده ایرانی در شهر یزد اتفاق می‌افتد. مراسم ازدواج، صله رحم، ختم، ارتباط زوجین، خانواده‌ها، نوجوانان و خردسالان، همگی در این فیلم تصویرسازی شد.

در سریال نمایش خانگی «قورباغه» هم با توجه به مسأله و محور موضوعی آن، لوکیشن مجتمع‌های اکباتان انتخاب شد. یکی از انتخاب‌ها برای لوکیشن و تصویر دوست‌داشتنی و جذاب در فیلم‌های ایرانی که در روایت داستان هم به خوبی می‌نشیند، شب یلداست؛ یکی از جشن‌های کهن ایرانی که در نمادها و داستانش، رنگ، تصویر، موسیقی، شعر، خانواده ایرانی و جمع شدن دور هم را در کنار هم دارد.

داستان کهن شب یلدا

شب یلدا به عنوان بلندترین شب سال، شب آخر پاییز و شب اول زمستان است که قدمتی تاریخی و طولانی دارد. در ایران باستان به خاطر این که «شب» پر از سکوت و تاریکی مطلق بود و دزدی و کشتار در آن انجام

می‌گرفت، نوشته شده که اهریمن به وجود آورنده آن است. برای همین ایرانیان با روشن کردن آتش و شمع و روشنایی دادن به خانه‌ها در این شب، اهریمن را از خود دور می‌کنند. گرفتن مراسم و شب‌نشینی یلدا از رسوم سنتی متداول در ایران است. سفره رنگارنگ و خوراکی‌های مختلف، دیوان حافظ، شمع، شب‌نشینی و صله رحم و جمع شدن خانواده‌ها دور هم، نور و شمع، هنر و شعر، سرما و گرما و غیره همگی مربوط به شب یلداست.

چرا سینمای ایران به شب یلدا نیاز دارد؟

در حالی که این مراسم و آیین‌های ملی ایرانی یک فرصت برای سینماگران است تا مسائل و دغدغه‌های خود را در بافت و زمینه این آیین‌های ملی و ایرانی که هویت خانواده ایرانی در آن نمود پیدا می‌کند، روایت کنند اما در سینمای ایران و حتی در سریال‌های ایرانی، به «شب یلدا» خیلی پرداخته نشده است.

داریوش مهرجویی و اصغر فرهادی از جمله کارگردانانی هستند که در فیلم‌هایشان به بازنمایی آیین‌های سنتی، مذهبی و ملی پرداخته‌اند.

فرصت سوخته سوژه و زمینه شب یلدا در میان سینماگران

مثلاً داریوش مهرجویی در فیلم‌هایش مراسم ندی پزان، سفره‌های رنگارنگ و هفت سین و نوروز دارد و اصغر فرهادی هم در فیلم سینمایی چهارشنبه سوری این آیین را نشان داده است. کیومرث پورا احمد فیلم سینمایی شب یلدا را ساخت که تلویحا در داستان و روایت قصه از کلمه و اسم شب یلدا در یکی از شخصیت‌های فیلم استفاده کرده است اما از خود این مراسم، تصویری بازنمایی نشده است. فیلم داستان پدری است که همسر و دختر کوچکش را به خارج از کشور برای دریافت اقامت می‌فرستد اما همسرش به او خیانت می‌کند و مرد با بحران بزرگی مواجه می‌شود و پس از آمدن زنی دیگر به زندگی‌اش، این تاریکی و بحران به پایان می‌رسد. نشانه‌ای از شب یلدا در فیلم دیده نمی‌شود، به جز تنهایی طولانی و تاریک مرد که در همین صفات، به شب یلدا شبیه است.

شب یلدا تمام ژانرها را در خود جامی دهد

در حالی که مراسم شب یلدا در جمع خانواده و در مفهوم صله رحم، رویکردی شادی بخش و عبور از تاریکی و رسیدن به روشنایی دارد و می‌توان به سوژه‌های مختلف در ژانرهای مختلف درام، ملودرام، وحشت، کمدی و ... در زمینه شب یلدا پرداخت، استفاده از یک آیین و مراسم ایرانی و ملی در زمینه سوژه و داستان یک فیلم باعث می‌شود مخاطب ایرانی زودتر و راحت‌تر با داستان

فیلم و شخصیت‌ها ارتباط برقرار کند. حتی برای مخاطبان غیرفارسی زبان نیز، جنبه تبلیغی و معرفی فرهنگ و هویت ایرانی را خواهد داشت. پرداختن به خانواده و ارتباطات انسانی و اقوام در ژانرهای درام و ملودرام، استفاده از سرما، تاریکی و زمستان شب یلدا در ژانر وحشت، دادن ژانر کمدی به جمع افراد و شخصیت‌پردازی‌های مختلف از پسرچه و دختر نوجوان تا زن و شوهر و پدر بزرگ و مادر بزرگ و خاله و عمو و دایی و عمه در قالب خانواده ایرانی و صله رحم در شب یلدا و همچنین بسیاری از ایده و داستان‌های مختلف و جذاب دیگر هستند که با تم و زمینه شب یلدا می‌توانند در خلق تصویر و روایت داستان فیلم‌ها موفق باشند.

تصویر مطلوب خانواده ایرانی به کمک شب یلدا

فارغ از ژانرها، خانواده ایرانی، مفهومی است که در کمیت و کیفیت به خوبی به آن پرداخته نشده است. تصاویر زوجین با سطح مالی و تحصیلات و رفاه بالا اما بدون فرزند، یا پدر و مادر در طبقه مرفه اما جدا از هم، یا خانواده‌های تک‌فرزند و هسته‌ای، یا خانواده‌هایی که فرزندان زیاد دارند اما وضعیت اقتصادی خوبی ندارند، مادر و پسر، پدر و دختر و خانواده‌های نیمه‌کامل، بیشترین تصاویر بازنمایی شده از خانواده‌های ایرانی در سینمای ایران است. در حالی که زمینه و موقعیت شب یلدا این امکان را فراهم می‌کند که تصویری زیبا، کامل و جذاب از مناسبات، روابط و فرهنگ خانواده ایرانی در فیلم‌ها بازنمایی شود.